

STRŽP V+VIHHRJ

Posamezna številka 1 Din

List izhaja 1., 10. in 20. v mesecu

Naročnina mesečno 3 Din

Uredništvo in uprava:

Ljubljana, Miklošičeva 5
Uradne ure od 11—12 dop.
Ček. rač. SDZ, Ljublj. 11.171

Štev. 13.

Ljubljana, 1. marca 1935

Leto I.

Od temeljev navzgor!

Ze bežen pogled po sodobnem svetu nas mora prepričati, da sadovi in naprave pretekla liberalno-laicistične, formalno-demokratske dobe svojo vlogo dokončujejo in svoje razdobje zaključujejo. Nobena sentimentalnost in debatiranje tega procesa ne more zaustaviti in nedvomnih vidnih dejstev ne izpremeniti.

Zatorej ne oklevajmo, ne stojmo, ne tarnajmo za preteklimi dnevi, ko čas drvi. Saj poleg vsega pretekli čas za katoliški svet ni bil rožnat. Saj dajo vsakemu novemu razdobju ljudje svoj obraz. Zato pa, vsi zdravi, mladi slovenski katoliški ljudje stopimo v vrsto in se vrzimo v še neurejeni tok novega življenja, da to valovanje usmerimo, da to valovito gmoto izoblikujemo. A začetni moramo pri temeljih!

1. Versko-obnovitvena akcija mora biti prvi temeljni kamen! Brez moralne obnove nas vseh ne bo rešitve iz socialnega in gospodarskega razdejanja.

Brez božjega kruha ne bomo izklesali katoliških osebnosti, ki jih novi čas in naše gibanje tako zelo nujno potrebuje.

Zato pa vero, globoko in živo, v slovenske družine, šole, književnost in v vse javno življenje!

V pismu in govoru naj se odločno javlja naše katoliško gledanje na svet; ne bodimo bojzaljivci!

Povsod Boga! Izkoreninimo iz našega malega naroda ves liberalni in marksistični plevel, ki je uničil klasje že večjim narodom kot je slovenski!

2. Socialno-reformna akcija mora postaviti drugi temeljni kamen naše gradnje.

V zmislu načel in smernic, podanih v socialnih okrožnicah, pripravljajmo pot korporativnemu družabnemu in gospodarskemu redu, ki mora temeljiti na čistem krščanskem organskem pojmovanju družbe; le v takem okviru bo zajamčen interes skupnosti, ravnotežje med posameznimi interesnimi skupinami ter svoboda osebnosti.

Utrdimo prepričanje, da je nujno potrebno vodstvo v narodnem gospodarstvu — v kmetijstvu, obrtništvu in industriji.

Naj nihče več ne dvomi, da je nujna zahteva krščanskega korporativnega reda nova porazdelitev lastnine, kajti sicer bo človeštvo zapadlo enostavno — brutalnemu, suženjskemu sistemu absolutne razlastitve in podržavljenja.

Čuvajmo predvsem naše zadrugištvo in skrbimo, da vladajoče družabne razmere zadružne ideje v praksi ne skalijo! Pospešujmo razširjanje

zadružne misli in praktičnega zadrugarstva, da bo v danem času stopnjema lahko prevzelo naloge krščanskega korporativnega reda.

Ko se bo dopolnil naš čas, se ne izogibajmo potrebnih socializacij! (Kaj pod socializacijo razumemo, glej »Stražo« št. 8!)

Odkrito in brez pridržkov obsojajmo vedno in povsod kapitalistično in komunistično brutalno, čredno ureditev družbe in gospodarstva.

izoblikovano v komunizmu in fašizmu, ki odvzema vsem ostalim družabnim edinicam in poedincem vsako avtonomijo in svobodo.

3. Narodno-obrambna akcija naj naš narod ozdravlja, utrjuje in povezuje v eno narodno telo.

Skrbimo za čisto slovensko ozemlje ob naših mejah.

Velika narodna dolžnost nas vseh bodi, da preprečujemo povsod, v vseh panogah, tujerodno ekspanzijo na slovenskem ozemlju.

Še tako velika težava nas ne sme zavesti v pozabljenje našega naroda onstran naših meja. Opozarjajmo, da se nam ne bi morda pripetilo, da bi zamudili primerno in ugodno priliko za pogajanja s sosednjimi državami glede položaja naših manjšin. Če pa se obupno stanje naših manjšin drugače ne bo rešilo, pa se ravnajmo po načelu enakopravnosti in reciprocitete v postopanju s tujimi manjšinami pri nas.

Vedno pa storimo vse, da se bo krepila in stopnjevala slovenska narodna zavest in kultura v obrambo proti nevarnostim tujerodnih navalov.

Jamstvo našega obstanka pa morajo ostati slovenske družine, ki naj bodo ognjišča narodne, kakor tudi katoliške zavesti.

4. Politična akcija. Robles — brez dvoma najizrazitejši vzgled sodobnega katolika-voditelja — ni začel s politično akcijo, temveč je šele nazadnje kot mogočen zaključek nove katoliške zgradbe ustanovil politično organizacijo, ko so že trdno stali vsi temelji: religiozna, kulturna, socialna akcija. Politična akcija je le sredstvo uveljavljanja vsebine, ki jo je treba v sistematičnem razvoju, času odgovarjajoče ustvariti in v ljudskih sreih vsidrati. To pa ne gre s politično, temveč z versko, kulturno, narodno-obrambno in socialno akcijo. Politična organizacija je le orodje pokreta! Toda prej mora biti izveden pokret, gibanje, povsod, v globino, močno, neporušno! Stavba, ki bi temeljila na sami politični akciji, stoji na pesku in se ob prvem pretresu zruši. Zgolj politična pripadnost je konjunkturizem.

Vsem našim naročnikom, ki nam doslej še niso nakazali nikakega prispevka za »Stražo« ali so nam ga nakazali samo za prvo polletje, prilagamo danes položnice. Prepričani smo, da nam nihče ne bo odrekel podpore.

OBZORNIK

Nasilje Sovjetov in Društvo narodov. List emigrantov »Slovo« poroča, da je umrlo v boljševiških ječah in taboriščih doslej 67 škofov in 18.500 duhovnikov; večina je bila po naročilu Čeke pred smrtjo kruto mučena. Vso dobo boljševiške vlade je bilo zaprtih v ječe 200 škofov in 27.000 duhovnikov. Doslej je dala vlada zapreti 28.935 cerkva, samostanov in molilnic. V Moskvi je od 430 pravoslavnih cerkva ostalo še 37 cerkev. Protiverska pjatiletka hoče l. 1935, likvidirati vse cerkve in odpraviti vse duhovnike. Osservatore Romano pripominja k temu: Sovjeti so sicer ameriški vladi obljubili, da bodo spoštovali versko svobodo, toda očitno razumejo boljševiki to svobodo tako, da »osvobodijo« Ruse — vsake vere. — Kljub temu so Sovjeti vstopili v Društvo narodov, ki vendar v svojih pravilih izrecno predvideva svobodo vere in vesti!

Kako govori poslanik katoliške države? Zastopnik Brazilije pri sv. Stolicy, dr. Louis Guimaraes, je pri izročitvi svojega poverilnega pisma nagovoril sv. očeta s temi besedami: »... Pred Vašo Svetostjo stojim kot zastopnik države, ki jo bodo nekoč napolnjevali od severa do juga naše zemlje milijoni ljudi, ki bodo imeli vsi isto veroizpoved. Vsi tekmujejo v Braziliji, da bi napravili iz nje deželo, ki naj bi uživala posebno varstvo božje previdnosti. Iz visoke gore, ob vходу v zaliv (v glavnem mestu Rio de Janeiro) priča kip Odrešenika vsem, ki stopijo na brazilsko ozemlje, o veri, ki ogreva srce njenega ljudstva. Iskreno prosim Vašo Svetlost apostolskega blagoslova za brazilsko ljudstvo, čigar zastopniki so 16. julija 1934, sklenili novo ustavo, ki mu jamči edinost, svobodo, pravičnost in gospodarsko blaginjo.

ker navdaja njihovo delo krščanska miselnost in ker so na uvodnem mestu ustave izrazili svoje zaupanje v božjo pomoč.

Holandski škofje so objavili 2. februarja 1935 skupno pastirsko pismo, v katerem pozivajo katoličane, da v političnih borbah nastopajo enotno, kot ena stranka. Na Holandskem je ta poziv umesten, ker je po volivnem zakonu katoličanom dana možnost, imeti v vsej državi eno stranko.

Protest proti mehikanski vladi, ki tako podlo zatira versko svobodo, svobodo tiska, vzgoje in zborovalne pravice, so dvignili mestni svetniki v New Yorku. Svoj protest so sporočili državnemu kongresu in predsedniku Združenih držav.

UNIVERZA

»Slovenski teden« odložen na konec semestra. Kakor smo izvedeli, zamisel »Slovenskega tedna«, ki jo je na občnem zboru Akcije za izpopolnitev univerze sprožil in razvil tov. Ilija Lojze, in ki naj bi bila afirmacija slov. znanosti in kulture in s tem predvsem afirmacija naše mlade univerze, še ni prišla na sejo univerzitetnega senata, ker je g. rektor dr. Samec mnenja, da bi bilo primernejše, ako bi bil »Slovenski teden« združen s polaganjem temeljnega kamna univerzitetne knjižnice, ki se bo vršilo baje že koncem poletnega semestra. Tudi mi se strinjamo s tem, toda le, če je polaganje temeljnega kamna univerzitetni knjižnici v poletnem semestru gotova stvar. Če je pa to še problematično, pa se mora »Slovenski teden« brez ozira na temeljni kamen knjižnice vršiti še letos v poletnem semestru. Če je bila ideja iznesena, se mora izvršiti, sicer bo to zopet en dokaz o slovenski neodločnosti, omahljivosti in bojzljivosti več.

Zopet netočno poročanje »Akademskega glasu«. »Akademskega glasu« z dne 22. februarja prinaša »Obiske pri bedi«, v katerih okvir veže cel »podporni sistem za katoliške akademike«. Članek skuša ohraniti objektivnost, a mu je kljub temu »ušlo« več netočnosti, ob koncu pa očitna tendenca, prikazati podpirne akcije za katoliške akademike kot sredstvo za pridobivanje, oz. »držanje« revnih akademikov. Prvo netočnost je zagrešil v navajanju cen za stanarino in pavšal v Akademskega domu sv. Cirila. Ni namreč res, da se gibljejo cene sob od 120—170 Din in da je višina pavšala 250 Din, temveč je res, da se giblje stanarina od 100—140 Din ter je višina pavšala 200 Din. Ko govori članek o »Podpornem odseku kat. akademskega starešinstva« ugotavlja na koncu: »To podporo je danes težko dobiti«. To je res. A poročevalec je tu pozabil ponoviti, da zato, ker gotovine sploh ni, ampak so samo še terjatve, kar sicer v začetku ugotavlja, a je izpustil ob končni trditvi. Najočitnejše pa pride od izraza tendenca prikriti vse plemenite strani katoliških podpornih akcij, ko z nekaj suhoparnimi besedami preide delo Vincencijske konference za akademike. Članek ne pove, da vodijo Vincencijske konference akademiki, in sicer so to revni akademiki. Toliko so ti akademiki požrtvovalni, da sami ne dobe od konference, kot

Naši skrivnostni viri

»Premiril je zemljo in topil je narode.« Kdo? Skriti Bog v Evharistiji. Ne govori, ne nastopa, se ne kaže v božanskem sijaju, kljub temu velja o Njem beseda: »Reci mi in izročil Ti bom narode,« da jih namreč nadvlada. Nekje mora biti sila, ki drži svetovje v ravnovesju, ki da osnove fizikalnim zakonom, ravnajočim potek naravnih dogajanj, ki je temelj in vir moralnemu najstvu in obveznostim vesti, ki hrani protoplazmo z vedno novimi sokovi organskega življenja, ki vdihava človekovi telesnosti vedno znova nadtvarnega duha; nekje mora biti ona praosebna, za katero so vsi narodi težili, s katero imajo verniki oni vitalni osebnosti stik, ki se odteguje vsem vnanjim pogledom in šablonom, kar je neposredni odnos duše do Boga. Ta sila, ta osebnost je Kristus, bivajoč med nami v Evharistiji.

Obnovitev evharistične miselnosti in življenjskosti med nami je središčnega pomena za bodočnost. Nas goni naša čutna narava neprestano k vnanjim pokretom: politična moč, gospodarska organizacija, boj kapitalizmu, društveno življenje z vsemi perifernimi pojavi shodov, sej, posvetovanj itd. Mnogim se zdi nerealno in sodobnim potrebam neprimerno, ako jih kličemo v »puščavo«, v »tihu Nazaret«, v »molke«, v zbranost. Skriti Bog nas v svoji nedoumljivi nemi veličini opozarja: »Učite se od mene!« Da! Za nas je tam, v notranji poglobitvi, v iskrenem dnevnem občevanju z Bogom prava in glavna korenina vse naše rasti! In prav tja, v božje globine moramo zasaditi svoje korenine.

Prav ker so humanizem, za njim renesansa, reforma, pozitivizem in racionalizem zapustili ta neusahljivi studenec žive vode in kopali na skali poganstva in tostranske, zgolj človeške znanosti in izkustvene empirije vire življenja, je nastal globok prepad med današnjo kulturo in krščanskim svetovnim nazorom in razklanost evropskega človeka... Enotne ubranosti srednjega veka ni več. Ker krščanstva ne doživljamo več osebno iz vseh globin, se zdi mnogim kot predal poleg narodnosti, gospodarstva, prosvete, hermetično ločen od njih.

Tudi naši katoliški pokreti so deloma zašli v to močvaro. Pripadati organizaciji, prihajati na shode in seje, voliti s stranko, s to ali ono, kamor se pač prištevaš, vse to za katoliški pokret ne more zadostovati. Iz tega nastaja ona potvorjenost in lažnivost našega javnega življenja, ki je značilna za vso Evropo.

Ta notranja lažnivost in neskladnost se kaže v našem zgolj tehnično-razumarskem napredku. Toliko je govora o prosvitljenosti, o napredku, o avtonomni, svobodni znanosti, vendar še nikoli ni bil človek tako zaslužjen po neštetihih predpisih, organizacijah, sistemih in usmerjenostih. Točno je predpisano, kako naj evropski človek nacionalno, gospodarsko, kulturno misli in dela.

Toliko je govora o svobodi in osebnosti človeka, toda še nikoli niso bile ogromne mase ljudstva tako zaslužjene in kapitalu podvržene kot danes.

Proti temu je potrebna zdrava duhovna reakcija. Dostojanstvo človeka, vrednote njegovega značaja, njegova osebna svoboda in notranja moralna vkorenjenost, vse to mora spet stopiti v ospredje in veljati več kot protekcija, odlikovanja, naslovi in diplome.

Ista neskladnost je v vzgojnem sistemu Evrope. Šolstvo polaga skoro izključno važnost na tehnično, erudicijsko vzgojo intelekta; vzgoja značaja, srca, osebnosti, na kateri šele se gradi prava kultura, je stopila pri moderni šoli v ozadje, ker moderne države nočejo nasloniti svoje mladinske vzgoje na večne temelje božjih zakonov.

Ni čuda, da je pod vsemi temi vplivi tudi doberšen del katoličanov — tudi vodilnih — usmerjen po zgolj utilitarističnem družabnem etosu.

Boriti se nam je proti pozunanjenosti vsega našega življenja in pokreta. Prava kultura se da graditi samo iz notranjih globin in če hočemo graditi krščansko kulturo, se moramo najprej res poglobiti v krščanstvo. Naše hotenje mora biti v tem, da postani vsak izmed nas »religiozno aktivistični človek, ki družji vero in življenje in svet, ki iz religiozne duhovnosti usmerja vse, biološko življenje, eros, književnost, znanost, narodnost, gospodarstvo, politiko« (France Vodnik, DiS, 1934, str. 297).

Potrebo te verske poglobitve, verskega totalitetnega gledanja na vse življenje je zelo odločno in brezpogojno v klasični obliki naglašalo naše mladinstvo, kakor se je javljalo v Križu na gori, v Križu in Dom in Svetu: To njegovo potezo štejemo krščanskemu mladinskemu gibanju v največje dobro in to vrednoto mladinskega gibanja je treba kot dragoceni zaklad ohraniti.

Po tej svoji potezi se križarstvo najjasneje loči od onih gibanj, ki so se pojavljali v »Novi Mladini«, »Sodobnosti«, »Besedi«, »Borcih« itd.

Prav evharistični pokret pa naj to našo versko usmeritev še bolj poglobi!

Materializem in idealizem

(Iz predavanja vseučiliškega profesorja dr. Fr. Vebra v Akademijski zvezi, 14. februarja t. l.)

I.

Pri otroku kakor tudi pri povprečnem odraslem človeku je v ospredju vedno ali vsaj pretežno samo povnanjena pozornost, t. j. pozornost, ki nam prikazuje svet vnanje, telesne prirode. To je že v stvarnih potrebah življenja osnovano: razvoj živega bitja je v prvi vrsti navezan na okolico, v kateri živi. Ni pa to edina pozornost; človeška pozornost utegne poslovati še v povsem nasprotni smeri in mu z najmanj enakim videzom dejanske resnice prikazovati še poseben notranji svet: Je to njegovo lastno notranje življenje in — on sam, ki to življenje ima in se ga edini tudi neposredno zaveda. Na nespornem dejstvu take ponotranjene pozornosti je zgrajena celo posebna veda — psihologija.

S tem pa je stari in moderni materializem, ki pravi, da je vse na svetu samo vnanje prirodno in telesno snovno, že v načelu odbit. Zakaj kakor bi brez notranje pozornosti nič ne vedeli o posebnem notranjem življenju, enako bi brez povnanjene pozornosti nič ne vedeli o vnanje, telesno prirodnih prikaznih. Zato bi z enako pravico, s katero zanikajo stari in moderni materialisti obstoj notranjega življenja, kdo drug lahko zanikal obstoj vnanje, telesne prirodnosti. Spričo dejstva oboje, vnanje in notranje pozornosti pa smo prisiljeni k priznanju obeh svetov.

Dejstvo, da gre povnanjena pozornost razvojno pred ponotranjeno, nikakor ne govori za kako prvenstvo telesne prirode pred duševnim življenjem; zakaj samo življenje človeka zahteva, da je sprva njegova pozornost pretežno povnanjena in da se pozneje dopolni še s ponotranjeno. Obe pozornosti sta torej zahtevi življenja in nē mrtve materije.

V kolikor uči materializem, da je vse na svetu samo vnanje, telesne narave, bi ga lahko nazvali bitnostni materializem (Seinsmaterialismus). Omeniti je še, da izhaja gornji dokaz proti bitnostnemu materializmu strogo iz izkustva in ni morda metafizično spekulativen. Metafizično spekulativen je kvečjemu bitnostni materializem sam, ki že a priori veruje samo povnanjeni pozornosti.

Če zahteva bitnostni materializem, da je treba vse prirodno dogajanje zopet samo vnanje prirodno razlagati in torej znanosti ni dovoljeno, da bi n. pr. grom izvajala iz neke skrivnostne samovolje božanstva, zahtevamo enako mi, ki poznamo še stališče notranje pozornosti, ki je »predmetno« obrnjeno,

toliko kot stališče duševnega življenja, da je treba vse duševno izvajati zopet samo iz duševnega. Torej: *physicum ex physico*, a tudi: *vivum ex vivo*. Preostane še vprašanje, kakšno je razmerje med obema svetovoma. In bitnostni materialist pravi, da je tudi duševnost razvojni produkt same materije. Ker pa je in ostane tudi njemu neumljivo, kako naj »slepa« materija proizvaja še svet duševnosti, odkáže končno tudi duševnosti le snovno prirodni značaj. Seveda ostane vprašanje razmerja med telesnim in duševnim svetom tudi z idealističnega vidika temno in morda nikdar rešljivo. Ali uganka življenja se ne rešuje z enostavnim zaničanjem nepoznanega dejstva življenja.

II.

Z bitnostnim materializmom v najtesnejši zvezi je vrednostni materializem (*Wertmaterialismus*), ki enako motri vse samo s snovnega vidika. Duševnost, v kolikor jo priznava, reducira zgolj na naše najprvotnejše občutke (*Empfindungen*), ki jim pripisuje zgolj telesni značaj. Res se vse izkustveno življenje pričinja z občutki in na njih razvija; toda tudi občutki so že prave, notranje duševne danosti. Dokler bi namreč tudi sebe opazovali tako kot opazujemo vnanjo prirodo, bi ne našli še nikakih občutkov. Zakaj telesni značaj gre n. pr. le svetlobi, ne pa našemu občutku svetlobe.

Vrednostnemu materializmu so le snovne dobrine one osnovne vrednote, po katerih šele dobivajo tudi druge vrednote svoj pomen. Toda odmislimo si iz vesoljstva vsa živa bitja! Tako vesoljstvo bi bilo v vrednostnem pogledu že načelno povsem indiferentno, izven sleherne vrednosti in nevrednosti. Šele z življenjskih vidikov zamoremo prirodo tudi še vrednostno presojati (vrednotiti, ko n. pr. življenju koristi, nevrednotiti, ko življenju škoduje). To pa zopet dokazuje nesnovno naravo življenja: kako naj bo zopet snovno to, brez česar bi vprav snov bila brez vsake vrednosti in nevrednosti?

Omenjena vrednostna zakonitost se nadaljuje tudi v življenju samem. Tako bi n. pr. že rastlinsko življenje dajalo mrtvi prirodi njeno vrednostno mesto v vesoljstvu. A do tu bi bilo vesoljstvo v vrednostnem pogledu še vedno skoraj na stopnji mrtve prirode. Živalsko življenje daje šele tudi rastlinskemu življenju njegov smisel. (Rastlinsko življenje služi živalskemu in ne narobe.) Tu bi že imeli pravo notranje življenje, a življenje brez duha, t. j. brez razuma in volje. Šele človek pa pomenja izkustveno dani vrednostni vrhunec življenja na zemlji, z njim postaja šele vse ostalo izkustveno dano vesoljstvo tudi v smiselnostnem ali vrednostnem pogledu zaključeno.

Ves ta svetovni vrednostni razvoj pa se ponavlja tudi na točki samega človeškega življenja, v kolikor je človek po lastni naravi del mrtve prirode, v kolikor ima življenje rastline (rast, asimilacija) in živali (instinkti, goni) ter slednjič, v kolikor gre njegovemu duševnemu svojstvu še posebni, osebno-duhovni značaj, ki bi ga v ostalem izkustveno danem stvarstvu zaman iskali. Tako je človek edino torišče in izhodišče zares zaključene vrednostne lestvice sveta in življenja, v kolikor je v izkustveno danem stvarstvu sploh dosegljiva in uresničena.

To pojasnjuje tudi primer človeškega čustvovanja, saj so naša čustva naše edine oči za vrednostno motrenje sveta in življenja. Tudi človek ima čustva, kot so dana že živalskemu bitju (ugodje snovne prijetnosti). Ali človek doživlja na njih temelju tudi še veselje in žalost, s katerima zavzema že napram snovnim vrednotam še osebno vrednostno stališče. Človek dalje še ljubi ali sovraži, s čimer zavzema osebno vrednostno stališče tudi do osebnega življenja na zemlji; z molitvijo in čiščenjem končno zavzema osebno vrednostno stališče do Boga. In vprav osebno veselje šele stori, da zažari človek v svetu tvornih vrednot kot edinstveno izkustveno dano bitje na svetu. Toda tudi tako stvarno veselje bi ostalo ničevno, ako bi ga ne

osmisljevala še osebna ljubezen. In končno bi tudi ljubezen ostala po svojem osnovnem smislu prazna, ako bi ne bila ožarjena od najvišjega čustva, molitve. Tej čustveni trojici pa odgovarja tudi edina vesoljna vrednostna trojica stvarne vrednosti, osebne dobrote in končne ter vrhovne božje svetlosti.

III.

Bistvo socialnega materializma je v tem, da prenaša osnovne postavke bitnostnega in vrednostnega materializma tudi na socialno ali družabno življenje, dasi se, kakor se zdi, vprav današnji zastopniki socialnega materializma te notranje, sestavne zveze ne zavedajo več. Samo onemu, ki mu je zadnje bistvo sveta in življenja samo v snovni prirodi in opira zato tudi ves vrednostni pomen in smisel svetovnega dogajanja samo na snovne dobrine življenja, se more zazdeti, da je tudi osnovno socialno gibalno in osnovni socialni smisel vsega človeškega življenja samo v gospodarskem razvoju in tehnično-materialnem napredku. V resnici pa je tudi gospodarstvo in vzporedni tehnični napredek samo pogoj in sredstvo svojstveno človeške življenjske skupnosti.

Res da je zopet samo človek obenem še gospodarsko in tehnično bitje na svetu. Toda vprav to dokazuje, da se človek tudi po izvengospodarski in izventehnični strani razlikuje od same živali. Je to osebno, duhovno svojstvo njegove notranje narave, ki ga edino usposablja, da se dviga še na stopnjo tehničnega napredka in z njim spojenega gospodarskega razvoja. Torej ni gospodarstvo rodilo svojstveno človeškega življenja, temveč to življenje je neobhodni pogoj za nastanek in razvoj gospodarstva. Kdor drugače misli, postavlja osnovna dušeslovna, socialna in zgodovinska dejstva na glavo in zamenjuje to, kar je samo pogoj in sredstvo življenja, z njegovim namenom in smotrom.

Socialno-relormna gibanja drugod

Avstralski nadškof Daniel Maunix je pred kratkim takole govoril zboru mladih katoliških mož: »Dobro vemo, da je mnogo onih, ki so volili komuniste, že leta brez posla. Mnogo jih živi res v obupnem položaju. Brez dvoma je v sodobnem družabnem redu nekaj v osnovi zgrešeno. Bog je svoje darove namenil vsem ljudem. Dobrin je v izobilju, toda mi jih ne znamo pravilno porazdeliti. Stroj — nisem protivnik stroja kot takega — je milijonom ljudi odtrgal kruh. Toda če je izum dovršenih strojev in uravnanje človeške iznajdljivosti na produkcijo dobrin priključilo revščino v takem obsegu, potem je jasno, da je organizacija našega gospodarstva bistveno zgrešena. Če zdrava človeška pamet mi pravi, da je položaj za naše nesrečne brezposelne brezupen, če se ne bo skrajšal delovni čas. Ni mogoče, da bi stroji, ki prihranjujejo delo, tekli noč in dan, istočasno pa bi bilo vse naše ljudstvo zaposleno. V dejanju se morajo zgoditi velike stvari, enostavno zato, ker je teklo preveč bogastva v zakladnice kapitalistov, a premalo v roke delavcev. Skrajšanje delovnega časa in zvišanje delavskih plač se mi zdi naravnost nujno in neopustljivo, ako hoče svet zopet priti v urejene gospodarske odnose. Na ta način se bo več dobrin tega sveta stekalo delavcem. Potem bo zopet več zadovoljstva, več veselja in manj komunistov. Gotovo, imeli bomo vedno revščino in nezadovoljnost v našem ljudstvu. Človeška narava je slaba in v vsaki družbi je dovolj slabičev. Velika večina našega ljudstva pa želi in hoče poštenega dela. Če bosta ti dve zahtevi sprejeti za osnovo naše gospodarske reforme, potem mora naša dežela iti boljši bodočnosti nasproti.«

to določajo pravila, niti najmanjše podpore. Ti fantje samo nabirajo, pišejo pisma, prosijo in dele vsem akademikom brez razlike prepričanja. Delo Akad. Vincencijeve konference se vrši tiho, nepoznano je širšemu krogu, nihče ne piše slavonspevov, samohval in bučne reklame. Z mirno vestjo lahko danes javno ugotovimo, da toliko plemenitega dela za akademike ni storil doslej še nihče kot Vincencijeva konferenca! Priče za to so vsi oni mnogoštevilni, ki so bili te plemenitosti sami deležni. Še eno netočnost v poročilu moramo popraviti. »Po samostanih in podobno« ne dobivajo hrane samo v katoliških organizacijah včlanjeni akademiki, temveč tudi mnogo, mnogo drugih! Kar pa tiče »vezanja«, smo pa mnenja, da je to stvar vesti vsakega prizadetega in ne stvar pavšalnih trditvev ali morda celo samozavestnega trkanja na prsa. Take in podobne fraze smo slišali že neštetokrat. Vsaj v teh stvareh pa bi človek pričakoval več objektivnosti in točnosti, kajti krivico delati je nemoralno pa tudi — neakademsko!

Akademsko menza ustanovljena. Vincencijeva konferenca za akademike, ki jo vodi mala požrtvovalna skupina akademikov brez bučne samohvale in reklame, je v dogovoru z ljudsko kuhinjo v Streliški ulici 12 ustanovila prepotrebno in silno pogrešano akademsko menzo, do katere imajo dostop vsi akademiki naše univerze. Tečna, zdrava in zadostna domača hrana stane dnevno (kosilo in večerja) 6 Din; le ob nedeljah in ob petkih, ko je hrana obilnejša (meso, močnata jed) po 7 Din. Z ustanovitvijo akademske menze za vse akademike je Akademska Vincencijeva konferenca rešila enega najtežavnejših in najvažnejših akademskih socialnih problemov. Pravilno in v interesu vseh akademikov bi bilo, da privatne in javne podporne ustanove to akademsko menzo podpro; bodisi, da plačajo potrebnim akademikom hrano v menzi, bodisi, da dajo menzi subvencije, da more hrano še izboljšati. Pravilno bi tudi bilo, da rektorat univerze in Akcija za zimsko pomoč, ki nekaterim akademikom plačujeta po raznih neakademskih in dražjih menzah hrano, preneseta to v akademsko menzo. S tem bo te ugodnosti radi nizke cene lahko deležnih še več prepotrebni akademikov.

Slavnostno matinejo ob 13. obletnici papeževanja Pija XI. je priredila v nedeljo, 17. februarja Akademska zveza ob obilni udeležbi katoliških starešin in akademikov. Gospoda škofa je zastopal stolni prošt g. Ign. Nadrah. V uvodnem nagovoru je predsednik Akademske zveze označil pomen papeštva za katoliško cerkev in evropsko kulturo. Očrtal je znake novega življenja, ki se poraja v Evropi zlasti med katoliško mladino, ki gre v boj z orožjem velikih odredišnih idej papeških enciklik. Nato je vseuč. prof. dr. L. Ehrlich v daljšem stvarnem govoru orisal odnos sv. stolice do raznih perečih vprašanj in pokazal, kako krivico delajo Cerkev oni, ki ji naprtujejo kakršnokoli krivdo v teh vprašanjih. — Matineja je bila lepa manifestacija slovenske katoliške inteligence za Petrovo skalo.

KNJIGE

»Sodobnost«, neodvisna slovenska revija, je pred dvema letoma vzrasla iz svobodnemiselnega in slovenskega stališča. Njeni uredniki, ki so bili prej pomembni sodržavni Ljubljanskega Zvona, so doslej v »politično in gospodarsko neodvisni reviji« večkrat udarili po svojih dvojnih nasprotnikih: po jugoslovenskih naprednjakih in po katoličanih. Zdaj se posveča vedno večja pažnja idejnemu člankom, seveda na račun leposlovja, ki je bilo v I. letniku na lepi višini. Zlasti se bavi revija s socializmom (ruskim, nemškim, francoskim, avstrijskim in slovenskim) in deloma s tega stališča tolmači razna dogajanja. Omenimo naj še, da so ji večkrat priloženi prospekti naših marksističnih založb. Vkljub sedanjemu brezbarvnosti se bo morala sčasoma opreti na kak svetovni nazor. Zdi se, da bo to marksizem. — Tako se n. pr. v I. številki III. letnika Marij Benkovič ustavlja ob »Mali biblioteki« in priporoča njene, v marksističnem duhu »temeljito in živo« pisane knjižice. Članek je bolj reklama nego kritika.

Predavanja vseuč. prof. Vebra o materializmu in idealizmu, ki jih je imel pod okriljem Ljudske univerze v Mariboru ter v Akademski zvezi v Ljubljani in od katerih drugo predavanje prinašamo danes v izviru, izidejo v celoti v založbi Tiskarne sv. Cirila v Mariboru, na kar naše čitatelje že danes opozarjamo.

FILM

»Pesem na Volgi«, predvajalno kino »Matica«. Dokler se razvija dejanje tega filma, ki je bil napovedan s tako bučno reklamo, res ob Volgi, nudi res krasne slike vrvenja in pesmi ob Volgi. V tem prvem delu nam film odkriva kos pristnega ruskega življenja v vsej naravni neizumetničenosti. Že zgolj prekrasni naravni posnetki dajejo temu delu svojo vrednost. Ko pa se dejanje oddalji od Volge in od življenja ob njej, ko se prenese v »državni zavod za vzgajanje« in nato v konservatorij, tudi obilica tehničnih trikov ne more prikriti jasno se izražajoče propagandne tendence. Absolutno izumetničen in življenjsko nemogoč, domala smešen tip »komisarja državnega zavoda za vzgajanje« naravnost izjavalno dokazuje, da je film posnet in skombiniran iz ven dejanskega življenja v ateljejskih boljševiških filmskih podjetjih. Sicer pa z našega vidika nimamo nič proti takim filmom, ker pač na najbolj neposreden način potrjujejo vsakega treznega in zdravega človeka v obsodbi totalitetnega črednega sistema v Rusiji. Človek, ki je pričakoval, da bo gledal kos resničnega ruskega sveta in življenja, je občutil povsem isto kot pri izvenruskih kapitalističnih filmih, da namreč gleda na platnu lažni, neresničen, izumetničen, narejen svet in življenje. Pri gledanju tega filma se ta občutek še stopnjuje, ker boljševiška filmska produkcija po vsem videzu še ni toliko izvežbana v prikrivanju in »ponaravljanju« umetnih trikov in je radi tega vsa neresničnost dejanja še bolj otipljiva.

Dr. Angel Herrera je pred nedavnim govoril v Španiji programatičen govor o krščanskih socialnih reformah in o zopetni pridobitvi delavstva: »Vedno moramo imeti pred očmi, da se jih je mnogo, ki so bili udeleženi pri revolucionarnem gibanju, iztrgalo od resnice, ker jih nismo poučili, kaj prav za prav Cerkev je. Vse predolgo smo odlašali s pridobitnim delom med delavstvom. Sedaj pa moramo vložiti vse svoje sile v apostolat. Naša najnujnejša naloga je, da ustvarimo novo socialno pravičnost, ki bo v soglasju s socialnimi nauki Cerkve. V praktičnem delu podpirajmo najprej združitev vseh nemarksističnih organizacij v nacionalno delavsko fronto. V tem okviru, v katerem obdrži vsaka skupina svojo samostojnost, bo naše apostolsko-prenovitelno delo lažje prodiralo. Nadalje moramo ustvariti družabno atmosfero, v kateri se bo lahko katoliški delavec počutil doma. Resnično uspešni »propagandisti« med delavstvom morejo biti le delavci, ki bodo tesno čutili z duhovniki. Kajti duhovščini je dana tu silna naloga. Velika zmota je, ako kdo verjame, da pravi duhovnik med delavstvom ne uživa več spotovanja. Nasprotno, ogromna večina delavcev hodi z velikim spoštovanjem mimo duhovnika in z veseljem sprejema njegova navodila. Važnejše kot politična pridobitev in socialna reforma je zopetna religiozna pridobitev delavstva; napredovala bo počasi, a rodila globoke in trajne rezultate.«

Sodobna Francija

(Pismo iz Francije.)

Materialni položaj.

Francija je onim svojim državljanom, ki imajo denar, še vedno dežela, kjer se dobro živi. Poznam več podeželskih mest, kjer se to lažjastarinsko življenje nadaljuje brez posebnih ovir. V teku zadnjih ugodnih let so (da omenim samo eno) z velikim naporom pomeščanili pariško okolico. Slabe hiše, ki so bile takoj po vojski zaradi tedanjega čudovitega pritoka ljudstva v naglici zgrajene, so se umaknile predmestjem lepih vil in obsežnim blokom, ki nudijo svojim stanovalcem za nizko ceno prilično ugodje. Opustošene vzhodne pokrajine pa so bile srečno obnovljene na najmodernejši način.

Vendar ni nič manj onih, ki veliko trpijo. Brlog ni nobena redkost. Najdejo se družine, kjer spi po sedem, osem oseb v eni sobi. Za postelje jim služi vse, kar jim pride pod roko: mize, zvezani stoli. Najslabše pri vsem je to, da imajo ti prebivalci, ko jim usmiljeni ljudje pomagajo iz bede, navado prej ko v treh mesecih spremeniti moderno stanovanje v okuženo luknjo.

Moralni položaj

je še žalostnejši. Poštene ljudje, ki čutijo sramoto javnih hiš, oklevajo po posredovanju uglednih osebnosti, da bi jih zaprli. Tu je pač tako, da zakon ne prepreči škandalov, ako kaznuje duhovnika, ki bi »in extremis« poročil civilno še neporočene ljudi.

Pomanjkanje filmske cenzure v praksi se vidi v tem, da so otroci »dobrih družin« sleherno nedeljo navzoči v kinematografih, kjer se predvajajo filmi vseh vrst. Nekoč sem videl deklico kakih trinajstih let, prav tako iz »dobre družine«, ki je s potepuškim plesalcem iz obrežnega kazina proizvajala sramoten ples. V nekem kraju se je župnik čutil prisiljenega, da odreče svečano sv. obhajilo igralcem golfa, kateri je bil obče znan po svoji pokvarjenosti.

Kar tiče verskega življenja, navadno pri moških ne prekorači treh odstotkov. Tudi izvira v mnogih krajih čisto iz navade in isti ljudje, ki v

svoji vasi še »zaradi lepšega« zahajajo k maši, to dolžnost v velikih mestih enostavno opuščajo.

Vzroki.

Po mojem mnenju sta zlasti dva: laicizem in individualizem. Niti predstavljati si ne moremo, kako opustošenje je povzročil laicizem. V šestdesetih letih tega režima je v nekaterih mestih število nekrščenih doseglo četrtno prebivalstva. V najneznatnejših vaseh postane učitelj nekaj rdeči župnik. Katoliški župnik, ki upravlja tri, štiri ali celo sedem župnij, ni več zato tukaj, da bi nudil materialne in intelektualne usluge, ki imajo na kmeta tak vpliv. Sicer pa je znano, katera pomilovanja vredna miselnost navdušuje učitelje. Spomniti se je treba le na kongres v Nici, kjer so nekateri izmed teh gospodov zahtevali, naj bi se učenec prepovedalo učenje Marsejeze. Kaj bi rekli na to »veliki predniki« iz leta 89?

Laicizacija, ki se je pričela v šoli, se smotrno pospešuje s tiskom. Semkaj ne spada samo dnevni tisk, ki se v veliki večini niti najmanj ne briga ne za Cerkev ne za vero, izvzemši, kadar jo pobija ali celo obrekuje. Tu je še cela plejada »zeljnatih listov«, tednikov, ki so v rokah razkolnikov in katerih dopisniki in uredniki so zelo pogosto rdeči učitelji. Droben primer: podeželje ni nikdar poznalo globljih vzrokov 6. februarja. Kampanja tiska in javnih predavanj je prepričala kmete, da je bil to drzen podvig nekaterih pariških meščanov v škodo sinekuram.

Laicizem je pripravil Francijo do tega, da so šli mnogoštevilni, tudi najbolj poznani katoličani predaleč in da so se oprijeli maksime »Vera je zaveda posameznika«. Kako se naj človek tedaj bori proti organizirani obkolitvi mišljenja, upravnih mest in vsega vplivnega?

Potem naj govorim še o drugem vzroku hude krize, ki tlači Francijo: individualizem. Francoz se v svoji brezskrbnosti zgane le še takrat, kadar mora ščititi svoje osebne interese. Ob besedi »domovina« se mu usta često našobijo v nasmeh. Francozi se zmerom zanašajo na »francoski čudež«, ki naj bi izboljšal obupne razmere. Celotemps je oni mesec zastavil tole mučno vprašanje: »Ali se more francoski čudež še ponoviti?« Ko ga je pa enkrat sprožil, si nanj ni drznil odgovoriti.

Jutri?

Zastopniki radikalizma z Jožefom Caillauxjem na čelu se od časa do časa z obupnimi klici obrnejo na duhovne in moralne sile. Čista hinavščina. Nobeden izmed teh gospodov ni nikdar predlagal, da bi se odpravila vnebovpijoča krivica svobodnega šolstva brez kakršnekoli podpore ali se duhovščini nudil skromen starostni prispevek, kakor to predvideva konkordat. Ali ni že sam obstoj teh duhovnih sil v takih okoliščinah čudež? Kar se pa tiče moralnih sil — ali je mar kdo že poslušal, da bi jih očeval z upeljavo učinkovite filmske cenzure in s prepovedjo pornografskih revij?

Samo eno torej preostaja tem duhovnim in moralnim silam: da se z lastno močjo organizirajo in si znova osvojijo domovino.

In res — v vseh delavskih, družabnih, verskih in drugih krogih, so ljudje velike vrednosti. Prav to dejstvo nam ne da obupati nad Francijo. Kajti ona živi zdaj pod vladno Voltairejevih in Rousseaujevih idej. Upati smemo, da jo bo zopet vodila krščanska doktrina. Samo če v tem presledku ne bo prišlo do kake katastrofe. Ta bi brezobzirno uničila vse, kar je bilo tako smotrno izpodkopano, z istim sunkom pa bi tudi ugonobila to lepo deželo, eno izmed najlepših božjih in človeških del.

Pridobivajte nam nove naročnike!